

Тема 13. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

ЗМІСТ

1. Завдання і джерела даних аналізу фінансових результатів діяльності підприємства	1
2. Аналіз рентабельності виробництва	2
3. Аналіз виручки від реалізації та середньої ціни продажу	3
4. Резерви підвищення рентабельності виробництва с.-г. продукції.....	4

1. Завдання і джерела даних аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку і рівнем рентабельності. Прибуток підприємства одержують головним чином від реалізації продукції, а також від інших видів діяльності (участь у міжгосподарській кооперації, здача в оренду землі й основних засобів, доходи від цінних паперів і т.д.).

Прибуток — це реалізована частина чистого доходу, що безпосередньо одержують суб'єкти господарювання за вкладений капітал і ризик здійснення підприємницької діяльності. Кількісно він являє собою різницю між виручкою (після сплати податку на додаткову вартість, акцизного податку й інших відрахувань з виторгу в бюджетні і небюджетні фонди) і повною собівартістю реалізованої продукції.

Обсяг реалізації, величина прибутку і рівень рентабельності залежать від виробничої, постачальницької, збутової і маркетингової діяльності підприємства, інакше кажучи, дані показники відображають усі сторони господарювання.

В умовах формування ринкових відносин і переорієнтації економіки на потреби людини оцінка показників економічної ефективності повинна здійснюватись з урахуванням соціальної спрямованості виробництва, гарантій проти забруднення навколишнього середовища, дотримання правових норм та ін.

Основними завданнями аналізу реалізації продукції і фінансових результатів діяльності є:

- 1) систематичний контроль за процесом формування прибутку і зміною його динаміки;
- 2) визначення впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на обсяг реалізації продукції і фінансові результати;
- 3) виявлення причин низької окупності ресурсів та резервів збільшення суми прибутку і підвищення рівня прибутковості бізнесу;
- 4) оцінка результативності роботи підприємства та можливостей нарощування обсягу реалізації продукції, прибутку і рентабельності відповідно до наявних ресурсів;

5) розробка заходів щодо підвищення ефективності виробництва та системи управління прибутком.

Основними джерелами інформації є: річні звіти підприємства, плани економічного і соціального розвитку, дані бухгалтерського обліку, нормативно-довідкова література, дані інших підприємств тощо.

[Повернутися до змісту](#)

2. Аналіз рентабельності виробництва

Виробництво валової (товарної) продукції, валового (госпрозрахункового) та чистого доходу (прибутку) на одиницю ресурсів характеризують лише ефективність використання окремих їх видів: трудових і матеріальних ресурсів, землі та ін. Інтегральним показником оцінки виробничої діяльності підприємств є рівень рентабельності, який обчислюють відношенням прибутку до повної собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг).

Величина цього показника формується під впливом структури реалізованої продукції та рівня рентабельності окремих її видів.

При аналізі треба враховувати, що рівень рентабельності окремих видів продукції формується під впливом середньої ціни реалізації і повної собівартості одиниці окремих видів реалізованої продукції. Отже, рівень рентабельності є похідною взаємовпливу трьох факторів: структури реалізованої продукції (S), середньої ціни реалізації (Ц) та рівня повної собівартості окремих видів реалізованої продукції (ПС). Для виявлення кількісного впливу згаданих факторів на зміну рівня рентабельності скористаємось алгоритмом.

Алгоритм

індексного аналізу зміни рівня рентабельності за рахунок впливу основних факторів

Індекс зміни рівня рентабельності I_r	Для одного виду продукції	Для групи видів продукції
$I_{r_{заг}}$ - загальний	$\frac{Ц_1}{ПС_1} : \frac{Ц_0}{ПС_0}$	$\frac{\sum K_1 Ц_1}{\sum K_1 ПС_1} : \frac{\sum K_0 Ц_0}{\sum K_0 ПС_0}$
I_{r_s} - за рахунок структури	X	$\frac{\sum K_1 Ц_1}{\sum K_1 ПС_1} : \frac{\sum K_0 Ц_1}{\sum K_0 ПС_1}$
$I_{r_{ПС}}$ - за рахунок повної собівартості	$\frac{Ц_1}{ПС_1} : \frac{Ц_1}{ПС_0}$	$\frac{\sum K_0 Ц_1}{\sum K_0 ПС_1} : \frac{\sum K_0 Ц_1}{\sum K_0 ПС_0}$
$I_{r_{Ц}}$ - за рахунок ціни	$\frac{Ц_1}{ПС_0} : \frac{Ц_0}{ПС_0}$	$\frac{\sum K_0 Ц_1}{\sum K_0 ПС_0} : \frac{\sum K_0 Ц_0}{\sum K_0 ПС_0}$

1 і 0 – величина показника відповідно у звітному і базисному періодах

Нині набуває поширення показник ефективності використання виробничих засобів, який обчислюють відношенням прибутку до середньорічної вартості основних виробничих засобів і середньорічних залишків матеріальних оборотних засобів, і називають його нормою прибутку або рентабельністю виробничих засобів.

Аналітична можливість згаданого показника значно розшириться, якщо матиме вартісну оцінку земля як основний засіб виробництва і використовується в процесі виробництва праця. У цьому випадку буде визначено ефективність всіх складових елементів авансованого у виробництво капіталу, а отже, оцінено його окупність.

[Повернутися до змісту](#)

3. Аналіз виручки від реалізації та середньої ціни продажу

Найповніше характеризує зміну як кількісних, так і якісних факторів виручка, тобто грошові надходження від реалізації продукції. Сума виручки від реалізації продукції залежить від впливу таких факторів: обсягу реалізованої продукції, тобто проданої її кількості і величини середньореалізаційної ціни, а якщо мова йде за виручку від реалізації двох чи більше видів продукції, проявляється ще один фактор — структура реалізованої продукції.

Спочатку покажемо, як виявити кількісний вплив на зміну виручки двох факторів — кількості реалізованої продукції і ціни.

Індекс виконання плану реалізації продукції ($I_{\text{заг}}$):

$$I_{\text{заг}} = \frac{K_1 C_1}{K_0 C_0}$$

Різниця між чисельником і знаменником покаже загальну суму перевиконання плану по виручці (ΔB):

$$\Delta B = K_1 C_1 - K_0 C_0$$

Щоб визначити вплив зміни кількості реалізованої продукції на виконання плану по виручці, необхідно умовну виручку (за фактичної кількості і планової ціни) поділити на заплановану її суму:

$$I_{\kappa} = \frac{K_1 C_0}{K_0 C_0}$$

Для визначення впливу зміни середньої ціни реалізації на виконання плану виручки фактичну суму останньої ділять на умовну виручку:

$$I_{\eta} = \frac{K_1 C_1}{K_1 C_0}$$

Як згадувалось вище, виручка від реалізації двох і більше видів продукції формується під впливом трьох факторів: кількості реалізованої продукції, середньої ціни реалізації і структури реалізованої продукції.

Виявити вплив цих факторів на зміну виручки можна також застосувавши індексний метод.

[Повернутися до змісту](#)

4. Резерви підвищення рентабельності виробництва с.-г. продукції

Аналіз економічної ефективності і, зокрема, рентабельності поряд з оцінкою показників і факторів їх зміни дає змогу визначитись із резервами, основними з яких для сільськогосподарських підприємств є: структурна перебудова сільськогосподарського виробництва; використання досягнень науково-технічного прогресу; застосування передових ресурсозберігаючих технологій; реформування власності, спрямоване на відновлення господаря на землі; реорганізація управління в напрямі його спрощення і підвищення ефективності; поліпшення умов праці для працівників; створення належної соціальної інфраструктури на селі; підвищення конкурентоспроможності продукції і розширення ринків збуту; поліпшення матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва; встановлення державою паритетних цін на промислову і сільськогосподарську продукцію; дотримання договірних зобов'язань; зміцнення технологічної і трудової дисципліни і т. ін.

Економічну ефективність використання резервів оцінюють за системою показників: економія виробничих витрат, чистий доход (прибуток) і рівень рентабельності, економія живої праці тощо. Зупинимось на особливості визначення чистого доходу (прибутку).

Їх розраховують як різницю між вартістю додатково одержаної продукції (у закупівельних чи інших цінах можливої реалізації) і витратами на мобілізацію резервів, які можуть включати придбання техніки, обладнання, передової технології, добрив, насіння, засобів захисту рослин тощо, витрати на їх використання, на збирання і транспортування та реалізацію додаткової продукції. Якщо тривалість дії резерву (заходу) перевищує один рік, то вартість, пов'язану з придбанням і використанням матеріальних ресурсів, ділять на тривалість (кількість років) дії заходу:

$$\text{ЧД} = \text{ДП} - (\text{ВП} + \text{ВВ}) : \text{T} + \text{ДВ}, \quad (35)$$

де ЧД — чистий доход (прибуток), який можна одержати внаслідок використання резервів; ДП — вартість додаткової продукції; ВП — витрати на придбання додаткових матеріальних ресурсів; ВВ — витрати на використання додаткових матеріальних ресурсів; ДВ — додаткові витрати на збирання, перевезення і реалізацію додаткової продукції; Т — тривалість (у роках) дії заходу.

[Повернутися до змісту](#)